

Sundbyberg 2024-10-09

Diarienummer: S2024/01352

Vår referens: Hanna Sejlitz

Mottagare: s.remissvar@regeringskansliet.se

s.hc.delning@regeringskansliet.se

Remissvar departementspromemoria Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra (Ds 2024:16)

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 53 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Sammanfattning

Funktionsrätt Sverige ser positivt på regeringens ambition att främja barns rätt till en aktiv fritid. Dock anser Funktionsrätt Sverige att förslaget i sin nuvarande form inte tillräckligt beaktar behoven hos barn med funktionsnedsättning.

Barn med funktionsnedsättning möter betydande hinder för att delta i fritidsaktiviteter. Trots att fritidskortet är tänkt att främja alla barns

rätt till en aktiv fritid, så missar förslaget flera viktiga aspekter som påverkar just denna grupp såsom brister i tillgänglighet, ekonomiska förutsättningar och stödinsatser. För att fritidskortet ska vara ett verkligt stöd för alla barn, inklusive barn med funktionsnedsättning, krävs det en mer genomgripande analys av de hinder som finns och tydliga åtgärder för att överkomma dem.

Funktionsrätt Sveriges synpunkter på förslagen i korthet, som vi utvecklar nedan:

- 3.3 Tillstyrker förslaget att placerade barns rätt att ta del av fritidskort eller motsvarande insats bör utredas vidare.
- 3.4 Fritidskortet borde även kunna användas för köp av hjälpmedel och även inkludera andra förutsättningar för deltagande
- 3.4 Det bör finnas undantag från kravet på aktivitetens regelbundenhet
- 3.5 Komplettera förslaget med särskilt bidrag för barn med funktionsnedsättning
- 3.6, 3.9 Tillstyrker förslaget att försörjningsstöd och förbehållsbelopp inte ska påverkas
- 3.7, 4.3 Underlätta för vårdnadshavare att sätta fritidskortet i relation till andra bidrag.
- 3.10 Tillstyrker att effekter ska följas upp, men oklart hur det ska gå till.
- 3.10 Tillstyrker en kommunikationsstrategi, viktigt att den är tillgänglig för alla, inklusive barn med funktionsnedsättning.
- 5.2 Tydliggör krav på utförare att anpassa aktiviteter

Inledning

Insatser för att främja en aktiv fritid är välkomna – men fritidskortet missar delvis målet

Funktionsrätt Sverige välkomnar initiativ från regeringen för att främja alla barns rätt till delaktighet, aktiv fritid och god hälsa. Vilket också efterfrågas i FNs rekommendationer till Sverige (april 2024) där kommittén uppmanar den svenska regeringen att ”stärka de mekanismer som ska säkerställa att idrotts-, rekreations-, kultur- och

fritidsverksamheter är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.”¹

All form av rörelse är generellt bra för hälsan på många sätt genom att man blir piggare, starkare, orkar mer och sover bättre. Socialt kan det innebära nya relationer, gemenskap och sammanhållning där barnen kan utveckla självkänsla, självförtroende och en känsla av meningsfullhet. Allt detta förebygger ensamhet samt psykisk ohälsa såsom depressioner, stress och ångest – som är mer vanligt bland barn med funktionsnedsättning och utgör stora samhällsproblem.

Dock anser Funktionsrätt Sverige att förslaget, som det är utformat, inte uppnår målet med att fritidskortet ska komma barn och unga med funktionsnedsättning till godo i lika utsträckning som för andra barn och unga.

Flera hinder för en aktiv fritid

Personer med funktionsnedsättning möter betydande hinder för att delta i fritidsaktiviteter på lika villkor. Bristande tillgänglighet, ekonomiska svårigheter och otillräckligt stöd från samhället begränsar möjligheterna till en aktiv fritid². Bland annat genom otillgängliga lokaler, verksamheter som inte utgår ifrån barnens olika behov och verksamheter som inte har fritidsaktiviteter som inkluderar och bjuder in barn med funktionsnedsättningar. Detta leder till att dessa barn exkluderas.

Nästan tre av tio skolbarn någon typ av funktionsnedsättning. De är mer stressade av skolarbetet, mer utsatta för mobbning i skolan och mindre tillfreds med livet än andra barn och unga³.

Bristande tillgänglighet och kompetens hos utförare

Många idrottsanläggningar är inte anpassade för personer med funktionsnedsättning. En undersökning från Parasportförbundet⁴ visar att 63 % av idrottsföreningarna uppger att tillgängligheten är

¹ [Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges kombinerade andra och tredje periodiska rapport, 2024](#)

² [Aktiv fritid, MFD 2020](#)

³ [Barn med funktionsnedsättning - livsvillkor, levnadsvanor och hälsa, Folkhälsomyndigheten 2021/22](#)

⁴ [Tillgänglighetsundersökning, Parasportförbundet 2018](#)

medelmåttig eller sämre och över hälften uppger att det saknas en plan för tillgänglighet.

Ett annat hinder är bristande kunskap och kompetens kring hur föreningen kan möta behoven hos barn med olika funktionsnedsättningar.

Hinder för att åka till fritidsaktiviteter

Möjligheten att ha en aktiv fritid påverkas också av stora skillnader i färdtjänsten mellan olika regioner och kommuner. Olika regler för flexibel beställning, antal resor, reslängd, övergångar mellan kommuner, kostnader och möjlighet att ta med djur, fritidshjälpmedel och ledsagare begränsar möjligheterna för personer att ta sig till fritidsaktiviteter. Många orter begränsar medtagning av hjälpmedel som behövs för själva aktiviteten⁵. Det är inte heller givet att få resa över kommungränser, vilket är viktigt då utbudet av anpassade fritidsaktiviteter varierar stort mellan olika områden.

Begränsad tillgång till fritidshjälpmedel

En av tre med funktionsnedsättning har behov av fritidshjälpmedel för att kunna göra det man vill på fritiden⁶. Men det är få regioner som förskriver fritidshjälpmedel och kostnaderna för dessa hjälpmedel är ofta mycket höga. Detta utgör ett direkt hinder för Sverige att uppnå FN:s rekommendationer till Sverige främja alla barns rätt till delaktighet, ha en aktiv fritid och god hälsa.

Det nuvarande utbudet av utlåningsbara fritidshjälpmedel är begränsat och varierar stort mellan olika delar av landet. Dessutom kräver en del hjälpmedel personlig anpassning och träning för att barnen ska kunna använda dessa.

Enligt den statliga utredningen "Varje rörelse räknas"⁷ saknas en sammanhållen nationell struktur för att främja fysisk aktivitet, särskilt för personer med funktionsnedsättning. Vidare konstaterade de att tillgång till hjälpmedel och även fritidshjälpmedel är avgörande för att minska ojämlikhet och öka den fysiska och

⁵ [Aktiv fritid, MFD 2020](#)

⁶ [Aktiv fritid, MFD 2020](#)

⁷ [Varje rörelse räknas - hur skapar vi ett samhälle som främjar fysisk aktivitet?, SOU 2023:29](#)

psykiska hälsan hos personer med funktionsnedsättning och rekommenderar att hälso- och sjukvårdslagen ändras så att den omfattar rätten till hjälpmedel för fritidsaktiviteter.

Förslaget missar målet

Fritidskortsreformen ska särskilt uppmärksamma barn och unga med funktionsnedsättning och behov av särskilt stöd. Men förslaget om fritidskortet brister i att tillgodose behoven hos barn med funktionsnedsättning. Trots att promemorian konstaterar att det finns hinder för att delta utöver de ekonomiska, saknas en djupdykning i vilka dessa är och hur de kan motverkas. Det är otillräckligt att enbart konstatera att det kan finnas andra hinder utan att specificera vilka och hur de ska hanteras. Detta hade kunnat tydliggöra eventuellt samband mellan bidragsgivande och ökat deltagande i fritidsaktiviteter och hur reformen bör utformas för att fånga behoven.

En tydlig brist i förslaget är avsaknaden av särskilda satsningar för barn med funktionsnedsättning. Det finns ingen konkret plan för hur fritidskortet ska underlätta för denna grupp att delta i aktiviteter, trots att det är en viktig målsättning med reformen. Den föreslagna utformningen av fritidskortet innebär i praktiken att barn med funktionsnedsättning kan tvingas att välja mellan att betala för förutsättningar för att delta (fritidshjälpmedel) och själva deltagaravgiften. Att inte kompensera för extra kostnader som kan uppstå på grund av funktionsnedsättning strider mot principen om lika möjligheter och innebär en påtaglig risk att exkludera barn från fritidslivet.

För att fritidskortet ska vara ett verktyg för inkludering krävs en mer genomgripande analys av de hinder som finns och tydliga åtgärder för att överkomma dem. Detta inkluderar både ekonomiska stöd och anpassningar i verksamheterna. Enbart ekonomiskt stöd räcker inte, då fysiska och organisatoriska hinder kan kvarstå. Det är avgörande att förslaget utvecklas så att förslaget får avsedd effekt och harmoniserar med Barnkonventionen så att alla barn, oavsett funktionsförmåga, ges möjlighet att delta på lika villkor.

3.3 Placerade barn

Funktionsrätt Sverige stödjer förslaget att placerade barns rätt att ta del av fritidskort eller motsvarande insats bör utredas vidare. I denna översyn måste det faktum att barn med funktionsnedsättning är överrepresenterade bland placerade barn⁸ beaktas.

3.4 Fritidskortet kan användas för betalning av vissa avgifter för ledarledda fritidsaktiviteter som tillhandahålls av en godkänd utförare

För att fritidskortet ska vara ett verkligt stöd för alla barn, krävs det att det anpassas efter olika behov och att extra kostnader kompenseras.

För att säkerställa en aktiv fritid för alla krävs det ökade investeringar i tillgänglighet, utökat utbud av fritidshjälpmiddel och en nationell samordning av stödinsatser.

Bidraget borde även kunna användas för köp av hjälpmedel

Kortet omfattar både aktivitetsavgifter samt hyra av utrustning, men inte köp av utrustning. Detta kan bli problematiskt då det i alla kommuner inte finns möjlighet till hyra av utrustning. Dessutom kräver många hjälpmedel individuell anpassning för att fungera optimalt. Begränsningen att enbart kunna använda bidraget till hyra av hjälpmedel blir både otillräcklig och ekonomiskt ineffektiv.

Funktionsrätt Sverige anser att även köp av nödvändiga hjälpmedel ska omfattas av fritidskortet, vilket både MUCF och Kulturrådet också föreslagit. Att möjliggöra köp av fritidshjälpmiddel kan vara en långsiktig investering som både ökar livskvaliteten för individen och sparar samhällsekonomiska resurser på sikt. Trots detta menar förslaget att hyra av utrustning är tillräckligt. Denna slutsats saknar motivering och tar inte hänsyn till de individuella behov som finns.

Inkludera andra förutsättningar för deltagande

Andra förutsättningar som kan vara avgörande för deltagande såsom tillgänglig transport, assistent, ledsagare, tolk för döva och hörselskadade eller annan medföljare omfattas inte alls av förslaget.

⁸ [Om familjehemsvård, Kunskapsguiden Socialstyrelsen](#)

Bör finnas undantag från kravet på aktivitetens regelbundenhet

Det kan finnas fullt anpassade aktiviteter som inte uppfyller kravet på minst tio gånger under en period på sex månader, men som kan ha en stor betydelse för barnets hälsa, delaktighet och motivation att röra på sig eller delta i fritidsaktivitet. Detta kan vara en aktivitet eller plats där barnet känner full delaktighet och får delta på sina villkor på ett mycket bättre sätt än andra. Dessa kanske inte är så ofta men guld värt för dessa barn. Det kan till exempel handla om ett lopp för en särskild grupp som ger en morot för att träna inför hemma, lovaktiviteter eller en helgträff för att hitta sin idrott på sina villkor.

3.5 Särskilt bidrag för barn med funktionsnedsättning

För att kompensera för de extra kostnader som barn med funktionsnedsättning ofta har, bör gruppen som är berättigad till särskilt fritidskort utökas. Utöver barn i hushåll med bostadsbidrag, bör även barn med beviljad stödinsats på grund av funktionsnedsättning omfattas. Genom att inkludera barn med funktionsnedsättning, oavsett ekonomisk situation, kan möjligheten för alla barn att delta i fritidsaktiviteter förstärkas.

3.6, 3.9 Försörjningsstöd och förbehållsbelopp ska inte påverkas

Funktionsrätt Sverige stödjer förslaget att fritidskortet inte ska påverka rätten till försörjningsstöd samt beräkningen av förbehållsbelopp. Vi delar uppfattningen att detta skulle motverka syftet att stödja deltagande i fritidsaktiviteter och förbättra levnadsstandarden för fler hushåll.

Det är viktigt att utformningen av ansökningsprocessen är anpassad för målgruppen och att det tydligt framgår att kortet inte påverkar rätten till försörjningsstöd.

3.7, 4.3 Lätt att göra fel vid bidragsansökningar

Förslaget om återbetalningsskyldighet vid överkompensation och krav på "insikt om felaktigheten" skapar en komplex och otydlig situation för vårdnadshavare. Det ställer orimliga krav på vårdnadshavare och skapar onödig stress. Många föräldrar är redan

överbelastade och att navigera mellan olika stödformer och krav på dokumentation är redan svårt för många. Risken för misstag ökar när man ska kombinera olika ansökningar. Att behöva oroa sig för att göra fel och riskera att behöva betala tillbaka pengar kan leda till att vårdnadshavare avstår från att söka stöd som deras barn har rätt till. Det är viktigt att skapa ett system som är enkelt att förstå, där det är lätt att göra rätt och som ger vårdnadshavarna en känsla av trygghet.

3.10 Oklart hur målet och effekter ska följas upp

Uppföljning

Funktionsrätt Sverige stödjer förslaget att Folkhälsomyndigheten ska följa upp och utvärdera fritidskortets effekter. Denna kunskap är nödvändig för att kunna utvärdera om reformen faktiskt leder till ökat deltagande bland alla barn, inklusive barn med funktionsnedsättning.

Det krävs dock mer information om vilka data som ska samlas in och hur uppföljningen ska genomföras. Inte minst för att identifiera förbättringsområden. Det är särskilt viktigt att undersöka hur fritidskortet påverkar olika målgrupper över tid, inklusive barn med funktionsnedsättning, och att mäta effekten av de ekonomiska incitamenten. Till exempel hur stor andel av olika grupper av barn som inte deltar i ledarledda och regelbundna fritidsaktiviteter och vilka hinder som är mest betydande för respektive grupp.

Kommunikationsstrategi

Funktionsrätt Sverige välkomnar att Folkhälsomyndigheten ska utforma målgruppsanpassad kommunikation för fritidskortet.

För att säkerställa att fritidskortet når alla barn, oavsett bakgrund eller förutsättningar, är det avgörande att kommunikationsinsatserna utformas med ett tydligt jämlikhets- och tillgänglighetsperspektiv. Utöver traditionella kanaler som webbplatser och sociala medier bör man satsa på direktkontakt med underrepresenterade målgrupper, exempelvis genom skolor, fritidsverksamheter, LSS-verksamheter och funktionsrättsorganisationer. Genom att aktivt söka upp och informera barn med funktionsnedsättning och deras familjer kan vi säkerställa att de känner till fritidskortet och hur de kan ta del av det.

På så sätt kan vi bidra till att minska hälsoskillnader och främja en mer jämlik tillgång till fritidsaktiviteter.

5.2 Krav på utförare

För att skapa en långsiktigt hållbar lösning för ökad delaktighet i fritidsaktiviteter är det avgörande att utförarna har rätt förutsättningar att anpassa sina verksamheter.

Anslaget till utförarorganisationer för förberedelser är ett första steg för att förbereda föreningar att kunna ta emot alla barn. Men det är också viktigt att tydliggöra vilka krav som ska ställas på utförarna för att säkerställa att aktiviteterna är tillgängliga för alla. Utan tydliga krav och möjliggörande stöd är risken stor att målet om ökad jämlikhet inte nås.

Med vänlig hälsning

Funktionsrätt Sverige

Nicklas Mårtensson

Ordförande